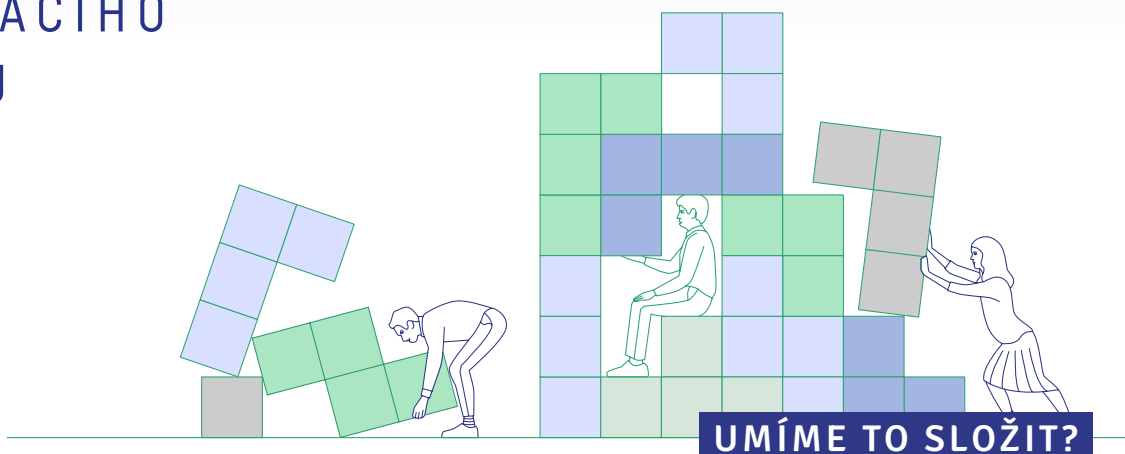

AUDIT VZDĚLÁVACÍHO SYSTEMU 2023

SHRnutí

JAKÝ BYL ROK 2023

Která témata nejvíce rezonovala vzděláváním v roce 2023?

- MŠMT má řadu svých kroků cíle Strategie 2030+
- Škrty v resortu – vzdělávání není prioritou vlády
- Pokračující růst nerovností ve vzdělávání
- Stav duševního zdraví českých dětí je alarmující
- Kurikulární reforma má nejistý výsledek, úspěšně běží reforma pregraduální přípravy
- Digitalizace přijímacího řízení jako reakce na nedostatečné kapacity některých středních škol
- Hledání modelu podpory škol a pedagogického leadershipu v územích

Podrobnosti ke každému tématu najdete na webu [EDUin.cz](https://eduin.cz).

ANALÝZY 2023

Na webu [EDUin.cz](https://eduin.cz) si přečtete celou analýzu nebo jen její shrnutí. Poslechněte si podcast, který vysvětluje podstatu problému.

Jaká jsou témata analýz Auditů 2023?

JAK SE NÁM DAŘÍ NAPLŇOVAT STRATEGII 2030+?

V prosinci 2023 skončilo první implementační období Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Ministerstvo ke konci roku hloubkovou evaluaci nenabídlo, analýza proto přináší vlastní pohled EDUinu na úspěšnost plnění Strategie. Hodnocení však komplikuje fakt, že cíle jsou u implementačních karet stanoveny většinou nekonkrétně a neměřitelně. Celkové zhodnocení vyznívá převážně negativně, přesto se analýza snaží ukázat i zdařilé kroky v implementaci.

Realizace většiny opatření má zpoždění. U některých implementačních karet a rozpracovaných opatřeních vzniká důvodná obava, že navržené kroky nemohou přispět ke zvýšení kvality vzdělávání. Příkladem je zejména implementační karta 2 Revize RVP ZV a metodická podpora školám. Celkově v implementačním plánu chybí vyčíslení nákladů potřebných k realizaci opatření, nejsou uvedeny konkrétní úkoly a jejich garanti (konkrétní odpovědnosti).

Ministerstvo školství při evaluaci nepracuje průběžně a veřejně s indikátory, které byly navrženy. Není analyzován dopad ani ekonomické náklady a míra dosažení cílů ve vztahu k investovaným financím.

Analýza u každé implementační karty uvádí, která opatření považuje EDUin za zdařilá a které kroky doporučuje v dalším období učinit, aby došlo k výraznému posunu v dané oblasti.

Resumé analýzy najdete na straně 3.

[→ přejít na resumé analýzy](#)

AUDIT 2023

INOVACE OBOROVÉ SOUSTAVY: NA PRAHU ZMĚNY

Součástí širší reformy středního vzdělávání je i inovace oborové soustavy, kterou v České republice řešíme více než deset let. Současné neduhy systému jsou vcelku dobře známé: oborů je příliš mnoho a jsou úzce zaměřené, takže systém žáky vybízí k příliš brzké specializaci; obory mají různorodou kvalitu studijních programů a jejich absolventi odcházejí do praxe odlišně vybaveni všeobecně použitelnými funkčními gramotnostmi. Celý systém je málo pružný a neumožňuje příliš velkou vertikální (návaznost studia) ani horizontální (změna oboru) prostupnost, velký podíl žáků školu během studia opouští nebo nezůstává po absolvování ve svém oboru. Žáci mají setrvale vysoký zájem o všeobecněji zaměřené obory, kapacita škol ale zatím na mnoha místech nestačí.

Práce na inovaci oborové soustavy jsou součástí jedné z implementačních karet Strategie 2030+. Nová oborová soustava má stát na 4 principech: uplatnitelnost absolventů, aktuálnost oborů, prostupnost oborové soustavy a atraktivita oborů. Zatím má realizace značné zpoždění, nicméně práce se konečně po dlouhých letech rozběhly. Vizi ministerstva však zatím nesdílejí všechny kraje a zaměstnavatelé a je otázka, jakým způsobem by je k tomu měl stát přivést.

Otevřené jsou také některé koncepční otázky, které bude nutné vyřešit, aby se reforma mohla posunout vpřed. Jde například o to, jakým způsobem by měla být posílena všeobecná složka vzdělávání v odborných oborech nebo podle jakého klíče máme obory redukovat.

Analýza nabízí souhrnné informace o stavu inovace oborové soustavy, ukazuje nedořešená a kritická místa a doporučení, na co se máme zaměřit v nejbližším období.

Resumé analýzy najdete na straně 7.

[→ přejit na resumé analýzy](#)

SOCIÁLNÍ ROLE ŠKOLY: KDE ZAČÍNÁ A KONČÍ?

Navzdory dílčím opatřením se České republice dlouhodobě nedaří snížit nerovnosti ve vzdělávání žáků. Školy plošně nemají k dispozici nástroje, s jejichž pomocí by mohly kompenzovat sociální znevýhodnění žáků. Mnohé problémy není možné řešit jednostranně na půdě školy. Existují však „bílá místa“, kde není jasné, na čí straně je odpovědnost a kdo má jaké kompetence – zda a jak má problém řešit škola, nebo již například sociální pracovníci. Metodiky MŠMT a MPSV se v některých bodech rozcházejí nebo nejsou jednoznačné a škola vlastními silami často nic nezmůže.

Vhodná řešení známe, ale zatím se nám je nedaří nastavit jako systémové nástroje a zajistit jejich financování ze státního rozpočtu. Jde například o zapojení case managementu ve školách, metody, která je úspěšně využívána v sociální oblasti. Nebo o sociální pedagogy, kteří by tvořili provazbu mezi vzdělávací a sociální oblastí. Analýza ukazuje, v jakých oblastech předškolního a základního vzdělávání konkrétně selhává meziresortní spolupráce, jaká se nabízejí řešení a kde hledat příklady dobré praxe.

Resumé analýzy najdete na straně 10.

[→ přejit na resumé analýzy](#)

EDUin

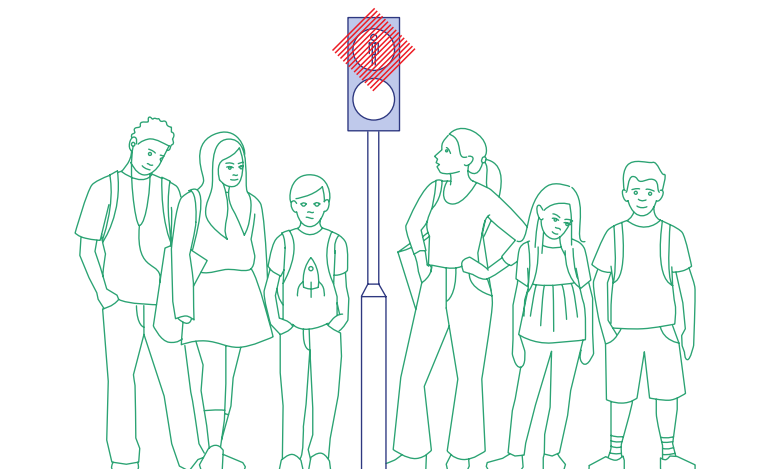
EDUin je obecně prospěšná společnost, která se věnuje problematice vzdělávání a jejíž snahou je informovat veřejnost o všem důležitém, co se děje ve školství a vzdělávání.

Generální partner EDUinu, o. p. s.

LIVESPORT

Klíčoví partneři odborné práce EDUinu, o. p. s.

RESUMÉ

JAK SE NÁM DAŘÍ NAPLŇOVAT STRATEGII 2030+?

Miroslav Hřebecký

- Implementace Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ (dále S2030+) nebyla zatím (k prosinci 2023) systematicky zhodnocena. Nabízíme vlastní pohled na její plnění na konci prvního implementačního období.
- Z celkového hlediska lze pozitivně hodnotit to, že cíle i strategické linie S2030+ byly zvoleny správně a jsou stále platné. Implementační plán pro první období je v porovnání s předchozí Strategii vzdělávání 2020 zpracován výrazně lépe a konkrétněji. Při koncipování implementačních karet postupovalo ministerstvo participativně, což je třeba ocenit a zachovat i pro další období.
- Bohužel cíle implementačních karet a opatření jsou často formulovány nekonkrétně a neměřitelně. Z toho důvodu také nelze dobře posoudit, do jaké míry se je daří naplňovat.
- Některé implementační karty a rozpracovaná opatření a aktivity nemají přímý vztah k cílům strategie a nesměřují k reálnému zvýšení kvality vzdělávání. Příkladem je zejména implementační karta 2 Revize RVP ZV a metodická podpora školám, která byla zvolena jako hlavní nástroj k dosažení prvního hlavního cíle Strategie: Zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život. Kurikulární svoboda a zároveň slabý pedagogický leadership vedou k tomu, že kurikulární dokumenty mají na zvýšení kvality vzdělávání jen omezený vliv ve chvíli, kdy není dobře nastavena metodická podpora pro školy a učitele.
- V plánu implementace nejsou vyčísleny potřebné náklady k realizaci opatření. Nejsou uvedeny konkrétní úkoly, jejich garanti (konkrétní odpovědnosti) a kontaktní osoba, u níž lze žádat podrobnější informace o stavu realizace.

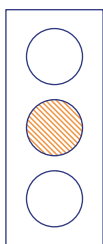
- Většina opatření navržených v implementačním plánu má zpoždění v realizaci.
- Ministerstvo školství při evaluaci nepracuje průběžně a veřejně s indikátory, které byly navrženy.
- Není analyzován dopad ani ekonomické náklady a míra dosažení cílů ve vztahu k investovaným financím. U mnoha opatření není zajištěna jasná alokace potřebných prostředků, takže některé navrhované kroky zůstanou velmi pravděpodobně pouze v deklaratorní rovině.
- U interní evaluace Strategie je jako hlavní způsob evaluace navržena pouze kontrola plnění harmonogramu, externí evaluace je od počátku naplánována až v polovině implementace Strategie. Oboje považujeme za nedostatečné.

Celkově doporučujeme pro další implementační období:

- Zajistit jednotnou a centrální koordinaci implementace s jasnou personální i institucionální odpovědností na co nejvyšší úrovni hierarchie v rámci MŠMT (zcela klíčové).
- Vytyčit 2 až 3 hlavní priority nejvyšší naléhavosti a jim podřídit většinu dílčích aktivit.
- Tematizovat nerovnosti ve vzdělávání jako hlavní cíl pro další implementační období a průběžně vyhodnocovat, zda navržená opatření přispívají ke snižování nerovností.
- Zadat i dílčí krátkodobější externí evaluaci naplňování S2030+ podle zásad hodnocení veřejných politik; doplnit implementační karty o chybějící oblast financování a efektivity vzdělávacího systému.
- Provést důkladnou analýzu a vyhodnocení nových principů financování regionálního školství (PH školy, PH max); urychlit realizaci IPs DATA a využívat získaná data k důkladnému vyladění případných reforem.

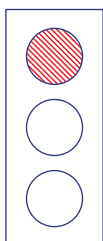
V Podpoře předškolního vzdělávání (karta 1) doporučujeme zejména:

- Řešit vysoký podíl odkladů školní docházky samostatným opatřením, které by mělo komplexní a systémový charakter.
- Zavést systematický inovativní vzdělávací program pro vedoucí pracovníky specializovaný přímo na segment MŠ.
- Zpřesnit opatření ke zvýšení účasti dětí v předškolním vzdělávání – stanovit konkrétní měřitelný cíl, kvantifikovat s tím spojené finanční nároky a zajistit jejich systémové financování.
- Vyjasnit vztah a komplementaritu MŠ a dětských skupin.

Za úspěšné kroky považujeme revizi Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a jeho větší propojení s RVP ZV.

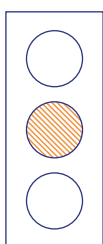
V Revizi RVP ZV a metodické podpoře školám (karta 2) doporučujeme zejména:

- Restartovat a dokončit proces revizí RVP ZV a funkčně je propojit s IPs Kurikulum.
- Akcentovat práci s učiteli, ideálně skrze profesní učící se komunity.
- Navázat na revizi RVP v oblasti ICT, prohloubit agendu o téma umělé inteligence a poskytovat v této oblasti metodickou podporu pedagogům ve všech vzdělávacích oblastech.
- Sestavit střednědobý dokument navazující na Strategii digitálního vzdělávání, který by ukázal aktuální směry vývoje a doporučil priority v oblasti implementace v době nástupu umělé inteligence.

Za úspěšné kroky považujeme revizi oblasti ICT v RVP ZV (způsob jejího provedení se zapojením všech relevantních aktérů i zajištění finančních zdrojů pro implementaci), přijetí Kompetenčního rámce absolventa a absolventky učitelství; legislativní ukotvení pozice provázejícího učitele a získání zkušeností s tvorbou učících se komunit v projektu Dějepis+.

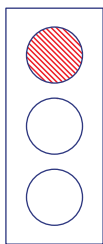
V Podpoře a řízení škol (karta 3) doporučujeme zejména:

- Posilovat ve vznikajícím modelu středního článku MŠMT metodickou podporu k pedagogickému lídrovství vedení škol.
- Zvážit fungování středního článku na nižší regionální úrovni, než jsou kraje (např. okresy, ORP).
- Více vytěžovat zkušenosti z alternativních modelů a programů podpory škol v územích (především model Eduzměna a Okresní partnerství).
- Designovat vznikající střední článek tak, aby dokázal efektivně řešit regionální problémy, které stojí nad úrovní jednotlivých škol, především otázku nerovností ve vzdělávání.

Za úspěšné kroky považujeme uznání potřebnosti středního článku a vytvoření jeho prvotního modelu při MŠMT, zřízení odboru podpory škol a zřizovatelů MŠMT, centrálního portálu edu.cz, produkci centrálních metodik pro školy, Střední článek MŠMT na Facebooku a ostatní informační a konzultační podporu školám.

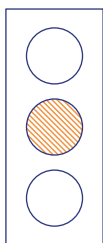
V Inovaci oborové soustavy (karta 4) doporučujeme zejména:

- Zásadně zrychlit veškeré práce se zapojením zainteresovaných partnerů.
- Využít stávající demografickou vlnu k transformaci soustavy středních škol a jejich skladby, navyšovat všeobecné vzdělávání.
- Podstatně restrukturalizovat odborné školy, propojit je úzce s celoživotním vzděláváním a rekvalifikacemi a transformovat je na celoživotní centra profesní přípravy.
- Promýšlet reformu oborové soustavy včetně funkčních návazných mechanismů, které počítají s tím, že reálnými zřizovateli středních škol jsou kraje, které ne vždy sdílí s ministerstvem stejnou vizi.

Za úspěšné kroky považujeme propojení výučních listů s kvalifikacemi NSK, záměr ministerstva posílit kapacity všeobecných oborů až na 50% podíl všech oborů v krajích a celkově zintenzivnit všeobecnou složku vzdělávání v odborném školství.

Ve Zvyšování kvality vzdělávání ve strukturálně postižených regionech (karta 5) doporučujeme zejména:

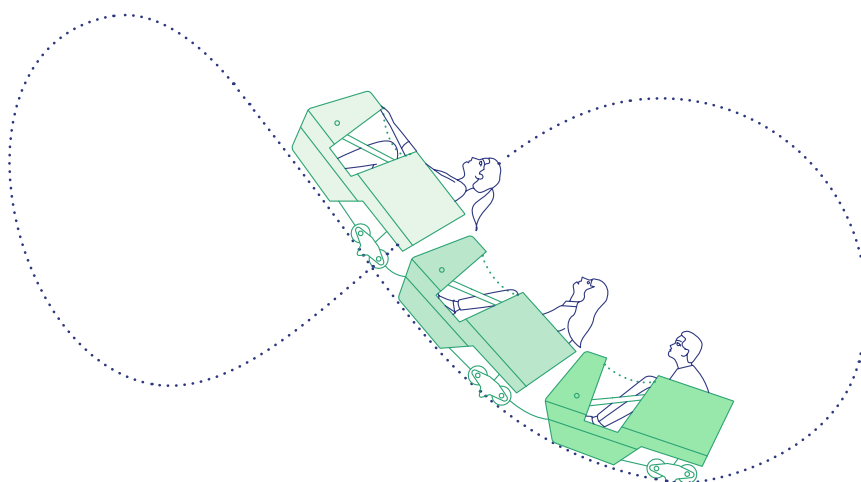
- Rozšířit na celou ČR mechanismy řešení nerovností, které se realizují v rámci implementace S2030+.
- Řešit i nerovnováhy mezi územími – periferizaci vs. urbanizaci.
- Do řešení nerovností zapojit i další nástroje – např. propojit s inovací oborové soustavy SŠ a redukovat víceletá gymnázia ve prospěch čtyřletých, využít redefinice stanovování spádových obvodů škol.
- Stanovit indexové financování sociálně znevýhodněných škol jako standardní součást rozpočtování vzdělávací soustavy v rámci celé ČR a všech typů škol.

Za úspěšný krok považujeme spuštění pilotáže indexového financování škol a realizaci projektu Podpora rovných příležitostí, který pilotuje podporu potřebným školám a má vytipovat nejúčinnější nástroje kompenzující nerovnosti.

Celou analýzu naleznete online na webu eduin.cz, po načtení QR kódu do svého mobilního telefonu.

→ nebo v interaktivním pdf po kliknutí [zde](#)

RESUMÉ

INOVACE OBOROVÉ SOUSTAVY: NA PRAHU ZMĚNY

Nikola Šrámková

- Oborová struktura středního odborného vzdělávání v České republice je nastavena tak, že vybízí žáky k příliš brzké specializaci. Uchazeči o střední vzdělávání si vybírají z velkého množství úzce specializovaných oborů (celkem 283 oborů). Obory mají různorodou kvalitu studijních programů a jejich absolventi odcházejí do praxe odlišně vybaveni všeobecně použitelnými funkčními gramotnostmi.
- Celý systém je málo pružný a neumožňuje příliš velkou vertikální (návaznost studia) ani horizontální (změna oboru) prostupnost.
- V Česku je také vysoký podíl žáků středních odborných škol a učilišť, kteří po dokončení školy nepracují ve svém oboru. Tři roky po konci studia zůstává ve svém oboru jen zhruba 35 % absolventů SOŠ, v případě učilišť to je přibližně 36 % absolventů.
- Podíl předčasných odchodů ze středního vzdělávání se v České republice pohybuje okolo 6 %, což je pod průměrem zemí EU (9,6 %). Zatímco se ale od roku 2010 procento předčasných odchodů v ostatních zemích většinou snížilo, v České republice rostlo (z původních 4,9 % na 6,2 %). Existují zde také významné meziregionální rozdíly: nejvyšší podíl těchto mladých lidí je v Karlovarském (9,7 %), Ústeckém (9 %) a Plzeňském kraji (8,5 %), naopak nejvíce žáků své studium dokončí v Praze (95 %), dále ve Zlínském kraji (94,7 %) a v Kraji Vysočina (94,3 %). Data zahrnují žáky, kteří změnili školu, obor či předčasně odešli ze střední školy.
- Žáci mají dlouhodobě zájem zejména o maturitní obory, na což ale nejsou některé kraje schopny reagovat. Chybí v nich dostatečná kapacita těchto škol a nedaří se poptávku uspokojit. Například v přijímacím řízení ve školním roce 2022/2023 mělo o maturitní obory v Praze a Středočeském kraji zájem 85 % žáků, školy mohly kapacitně uspokojit jen 75 %, resp. 58 % žáků.
- V dlouhodobém porovnání od roku 2017 lze vidět, že některé skupiny oborů, které oborová soustava nabízí, jsou dlouhodobě nenaplněné – např. Hornictví, hutnictví a slévárenství

(skupina 21) i Kožedělná a obuvnická výroba a zpracování plastů (skupina 32). Preference uchazečů při výběru konkrétního oboru jsou ovlivněny nejen zájmem o obor a vidinou snadného uplatnění na trhu práce, ale také nabídkou a kapacitami studijních programů v místě jejich bydliště či jejich dopravní dostupností. Strategii volby oboru ovlivňuje také rodina, učitelé, spolužáci či prostředí, ve kterém žáci vyrůstají. Významný vliv má i podoba přijímacího řízení.

- Roste podíl maturantů, kteří po absolvování střední odborné školy nastupují na vysokou školu. V roce 2022 se ke studiu na vysoké škole přihlásilo 97,6 % maturantů gymnázií (kat. K), 75,3 % maturantů odborných maturitních oborů (kat. M) a 45,8 % maturantů maturitních oborů kategorie L0 (s odborným výcvikem) a nástavbového studia (L5). Dobře připraveno pro studium na VŠ/VOŠ se přitom necítí 21 % žáků z kat. M a 33 % žáků z kat. L0.
- Zejména z výše jmenovaných důvodů usiluje MŠMT o reformu středního vzdělávání. Inovace oborové soustavy (dále IOS) je její dílčí částí, která vychází z implementační karty Strategie 2030+ a měla být dokončena v září 2023, tj. v prvním implementačním období. Ze sedmi klíčových aktivit je však zatím dokončena jen jediná. IOS má stát na 4 principech: uplatnitelnost absolventů, aktuálnost oborů, přístupnost oborové soustavy a atraktivita oborů.
- MŠMT chce, aby byla do roku 2027 až polovina oborů, které kraje nabízejí, všeobecná (viz Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy 2023–2027). Jak se však ukazuje, se záměrem MŠMT souzní jen některé kraje (např. Vysočina, Jihomoravský, Ústecký, Liberecký), zatímco jiné kraje upřednostní nejspíše svou představu rozvoje regionu a hodlají zachovat důraz na odborné obory (např. Plzeňský, Moravskoslezský). Ministerstvu se v tomto bodě nedaří najít společnou vizi se všemi kraji a zaměstnavateli.
- Aby mohl vzniknout konkrétní návrh řešení inovace oborové soustavy, bude nutné nejprve zodpovědět některé základní koncepční otázky, např. jakým způsobem by měla být posílena všeobecná složka vzdělávání v odborných oborech a jak se tudíž mají revidovat RVP pro obory středního odborného vzdělávání, jak obory redukovat, zda některé z nich slučovat a podle jakého klíče, jestli vytvářet společný základ pro více oborů zároveň nebo jaké budou možnosti zakončení studia v různých kategoriích oborů v souvislosti s jejich přístupností.

Jako klíčové pro další realizaci IOS vidíme zejména tyto kroky:

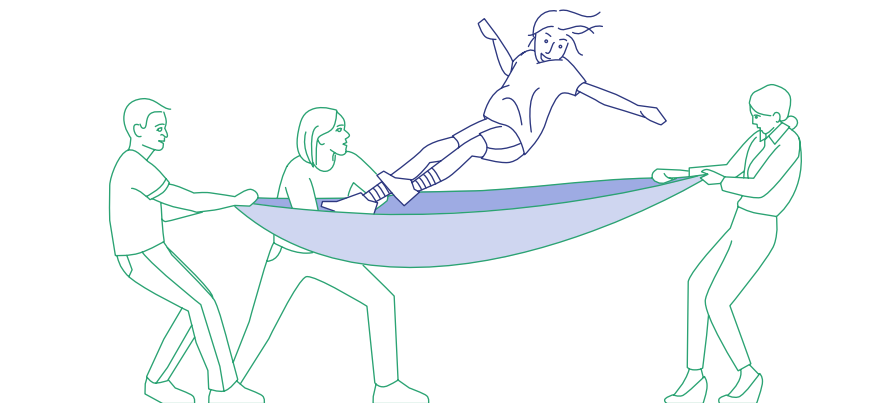
- Posílit strategické řízení vzdělávací politiky státu založenou na datech, od které by se zřetelněji odrážela implementace vzdělávací politiky krajů.
- Zlepšit komunikaci strategických záměrů MŠMT obsažených v Dlouhodobém záměru směrem k dalším aktérům, zejména krajům.
- Zajistit meziroční rozpočtovou stabilitu, která je nezbytná pro efektivní přípravu a realizaci transformačních cílů.
- Změnit mechanismus tvorby Dlouhodobého záměru ministerstva a následně krajů tak, aby proces jeho tvorby kopíroval funkční období krajských zastupitelů.
- Provést hlubší analýzu dlouhodobých záměrů krajů a porovnat, nakolik se jednotlivé krajské strategie shodují se záměrem MŠMT a implementovaly jeho opatření. V případě neodůvodněné neshody přijmout vhodná opatření k realizaci cílů MŠMT v IOS.
- Vyřešit koncepční otázky inovace oborové soustavy, např. jak posílit všeobecnou složku vzdělávání u odborných oborů, jak reagovat na potřeby zaměstnavatelů a jak je propojit s celoživotním vzděláváním aj.

- Vymežit legislativně možnosti zapojení zaměstnavatelů do odborného vzdělávání, tzv. duální vzdělávání, včetně systému spolufinancování.
- Zvolit koncepční a systémový přístup při návrhu rušení a slučování oborů, zlepšit spolupráci s aktéry, ujasnit zadání a nastavit jasně jejich kompetence, zejména zaměstnavatelů.
- Vytvořit konzistentní rámec center profesního celoživotního vzdělávání pro dospělé při středních školách s působností po celé ČR a s definovanou odpovědností za další vzdělávání. Propojit tato centra s Národní soustavou kvalifikací.
- Vybudovat systematickou podporu kariérního rozvoje žáků již od základní školy a na ni navazující kariérní poradenství během středoškolského studia. Propojit tento systém s daty o trhu práce i zájmu o obory, aby poradenství bylo vždy aktuální.
- Aktualizovat a zpřehlednit Národní soustavu kvalifikací.
- Získat chybějící data, např. nakolik rodiče a žáci strategizují při výběru škol (programů) nebo jaká je skutečná poptávka žáků. Využít v této souvislosti databázi projektu IPs data.
- Vytvořit registr učitelů, který by monitoroval počty a aprobace středoškolských učitelů. Tento krok by pomohl zřizovatelům ke strategickému plánování krajské soustavy, neboť budou mít přehled i o personálních kapacitách.

Celou analýzu naleznete online na webu eduin.cz, po načtení QR kódu do svého mobilního telefonu.

→ nebo v interaktivním pdf po kliknutí [zde](#)

RESUMÉ

KDE ZAČÍNÁ A KONČÍ SOCIÁLNÍ ROLE ŠKOLY?

Kateřina Lánská

- Nerovnosti ve vzdělávání žáků se v České republice stále nedaří výrazněji snížit. Abychom se v systémovém řešení posunuli, je nezbytné, aby byla škole přiznána vedle její vzdělávací a výchovné role také role sociální. Mezi odborníky zatím ale nepanuje shoda na tom, jaké sociální práce mají být realizovány školou (jejími zaměstnanci) a jaké ostatními/ mimoškolními aktéry (např. sociálními pracovníky).
- Rozdělení odpovědností za konkrétní oblasti by měly být součástí metodik MŠMT a MPSV, resorty by měly intenzivně spolupracovat, aby byly metodiky vzájemně dobře provázané. Je nutné popsat, kde končí odpovědnost a kompetence školy (jaká je její role), a kde je odpovědnost sociálních pracovníků v sociálních službách.
- Meziresortní spolupráce ministerstev školství, práce a sociálních věcí, případně zdravotnictví dnes obsahuje „bílá místa“, za která nemá v systému nikdo jasně deklarovanou odpovědnost. Jejich řešení závisí na tom, zda jsou v dané lokalitě na rozhodujících místech lidé, kteří chápou souvislost mezi sociální situací rodin, vzdělávací úspěšností žáků a rolí a vlivem školy, a uplatňují vhodná řešení.
- Příklady selhávající meziresortní spolupráce najdeme již v předškolním vzdělávání. Podíl dětí, které se neúčastní předškolního vzdělávání, neklesá. Neexistuje státem garantovaný podpůrný systém včasné péče, který by nabídl podporu ohroženému dítěti i jeho rodině a stál na úzké spolupráci vzdělávacích a sociálních služeb. Pomoc je závislá na individuální snaze ředitelů a pedagogů mateřských škol, kteří takovou pomoc pro děti vyhledají nebo na iniciativě jednotlivých zřizovatelů, kteří školám takovou pomoc nabídnou.
- Stát navíc vytvořil schizma v předškolním vzdělávání a péči, které reprezentuje podpora dětských skupin. Není zatím k dispozici systém, který by kvalitu poskytované péče v dětských skupinách monitoroval a vyhodnocoval. Vzhledem k dvojkoľejnosti poskytovaných služeb pro rodiče a děti v předškolním věku hrozí riziko, že některým dětem bude k dispozici méně kvalitní předškolní vzdělávání. Přitom vysoká účast dětí v kvalitních

programech předškolního vzdělávání je zásadním faktorem, který snižuje riziko vzdělávací neúspěšnosti a zvyšuje šance na uplatnění v dospělosti.

- Ani v základním vzdělávání není meziresortní spolupráce v současné době zajištěna žádným systémovým nástrojem nebo opatřením. V problematických situacích jsou rodinám a žákům nápomocné sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, které poskytuje řada neziskových organizací nebo obce. Tyto sociální služby ale nemají žádný přímý přesah do prostředí škol: jsou organizovány dle zákona o sociálních službách, který spadá do gesce Ministerstva práce a sociálních věcí, a nemají přímý vliv na práci pedagogických pracovníků.
- Základní školy se často při řešení záškoláctví, šikany nebo jiných problémů spojených s chováním žáků spoléhají na intervenci OSPOD (orgán sociálně-právní ochrany dětí). Jeho kompetence jsou ovšem limitované. Jediným prostorem, kdy může OSPOD navázat spolupráci se školou, je podle metodiky MPSV tzv. případová konference. Všichni aktéři však musí podepsat mlčenlivost a zúčastněný pedagog nebo zástupce školy nesmí sdílet výsledky šetření s dalšími pedagogickými pracovníky. Intervence OSPOD může přijít až ve chvíli, kdy škola vyčerpala vlastní možnosti spolupráce s rodinou žáka. Škola však často nemá časové ani odborné kapacity se problému věnovat.
- Možnosti řešení komplikují i metodická doporučení, která vydávají MŠMT a MPSV a která nejsou jednotná, nebo jsou v některých případech zavádějící (např. v případě řešení šikany nebo záškoláctví).
- Osvědčené postupy, jak mohou školy kompenzovat vliv sociálního znevýhodnění na vzdělávací výsledky žáků a zesílit svou provazbu na sociální práci, přitom existují, ale nemají zatím podobu systémových opatření. Úspěšné je například využívání metody case managementu. Tato metoda se uplatňuje v sociální práci, ale není nastaven systém, jakým způsobem má tato podpora rodin fungovat v součinnosti se školou.
- Dalším způsobem, jak školy podpořit při řešení sociálního znevýhodnění žáků, je spolupráce se sociálním pedagogem. Školy jej zatím využívají jen málo, což je dáno nestabilním financováním této pozice a zúženým pohledem škol na to, co znamená sociální znevýhodnění žáka a k čemu by tudíž škole mohl být sociální pedagog užitečný. Sociálně znevýhodněné však nejsou jen děti, které žijí s rodiči na ubytovnách nebo v jiném nevyhovujícím prostředí, romské děti z chudých rodin nebo jinak nepodnětného prostředí.
- Může jít i o děti samoživitelek/samoživitelů, děti v rozpadajících se nebo jinak zatížených rodinách nebo děti rodičů, kteří nerozumí dobře česky.

Ke zlepšení situace na úrovni celého vzdělávacího systému doporučujeme provést tyto kroky:

- Zmapovat a popsat aktuální stav meziresortní spolupráce a limity současných nástrojů pro řešení jednoho ze dvou strategických cílů Strategie 2030+.
- Popsat, kde začínají a končí kompetence a odpovědnosti jednotlivých resortů, definovat odpovědnosti, kompetence a roli školy a sociálních pracovníků při řešení problémů dětí ve škole.
- Analyzovat metodiky MŠMT a MPSV vztahující se k sociální problematice, eliminovat překryvy a nejasnosti a popsat řešení takových situací, které nebyly podchyceny žádnou z metodik.
- Legislativně ukotvit pozici sociálního pedagoga, zajistit jeho systémové financování.

- Přizpůsobit studijní programy na vysokých školách připravujících sociální pedagogy potřebám mateřských a základních škol a sjednotit je.
- Zavést systémové využívání metody case managementu do školské praxe, seznámit s metodou case managementu všechny absolventy oboru sociální pedagog již během studia na vysoké škole.
- Vytěžit zkušenosti různých organizací s ověřováním metody case managementu a role sociálního pedagoga na školách.
- Propsat indexové financování sociálně znevýhodněných škol do státního rozpočtu, učinit jej integrální součástí rozpočtování vzdělávací soustavy v rámci celé ČR a všech typů škol.

Ke zlepšení situace specificky v předškolním vzdělávání doporučujeme provést tyto kroky:

- Sjednotit hodnocení kvality předškolní péče a vzdělávání v mateřských školách a dětských skupinách.
- Zavést systém včasné péče.
- Navrhnout systémová opatření, která by umožnila předcházet odkladům školní docházky.

Celou analýzu naleznete online na webu eduin.cz,
po načtení QR kódu do svého mobilního telefonu.

→ nebo v interaktivním pdf po kliknutí [zde](#)